

II STANOWISKO ZARZĄDU WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO

w sprawie projektu

„Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie”

Zarząd Województwa Dolnośląskiego z zadowoleniem przyjął do wiadomości najnowszą wersję projektu dokumentu strategicznego *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie* (KSRR) z dnia 12 marca 2010 roku, w której uwzględniono szereg uwag i propozycji przyjętych w I Stanowisku Zarządu z dnia 24 listopada 2009 r. w przedmiotowej kwestii.

Satysfakcję budzi pojawienie się w tymże projekcie zapisów odpowiadających dolnośląskim postulatom podniesionym we wcześniej wspomnianym Stanowisku, do których można zaliczyć:

- pogłębienie analizy problemów terenów przygranicznych w naszym kraju oraz ich współpracy ze swoimi odpowiednikami po drugiej stronie granicy państwowej. Dostrzeżono zarówno problemy, jak i szanse rozwojowe tych obszarów oraz wagę współpracy transgranicznej regionów europejskich,
- wskazanie innych (nowych) instrumentów finansowych na realizację celów nowej polityki regionalnej angażujących także kapitał prywatny (np. partnerstwo publiczno-prywatne, fundusze pożyczkowe, gwarancje i poręczenia kredytowe oraz oferta innych usług finansowych ze strony banków),
- uwzględnienie dolnośląskiego postulatu wzmocnienia roli kultury w ramach nowej polityki regionalnej,
- odniesienie się do postulatu reformy systemu edukacji, w związku z czym zapisy KSRR przewidują specjalne programy stypendialne, upowszechnianie nauczania dorosłych w zakresie umiejętności niezbędnych na lokalnych rynkach pracy (w tym korzystania z nowoczesnych technologii informacyjnych) oraz działania pozwalające na aktywizację grup nieaktywnych zawodowo. Będą też prowadzone działania na rzecz podnoszenia jakości i efektywności kształcenia w wiodących ośrodkach akademickich w zakresie nauk stosowanych oraz szkolnictwa zawodowego, a także kształcenia ustawicznego. Na Dolnym Śląsku postulowano przede wszystkim wprowadzenie do projektu KSRR zapisów odnoszących się do wzmocnienia szkolnictwa średniego, jak również podnoszono postulat powrotu do pomysłu stworzenia federacji uczelni wyższych we Wrocławiu (tzw. „Uniwersytet Dolnośląski”), który to pomysł zaczął już być realizowany w związku z podpisaniem przez rektorów większości wrocławskich publicznych uczelni wyższych tzw. „Deklaracji Pawłowickiej”,
- pełnienie funkcji koordynacyjnej na poziomie regionalnym, przez wyspecjalizowaną komórkę Urzędu Marszałkowskiego odpowiedzialną za sprawy rozwoju regionalnego,
- zawarcie w projekcie KSRR zestawu wskaźników, które będą służyć do pomiaru i analizy stopnia osiągania celów tejże strategii.

Zarząd Województwa Dolnośląskiego wyraża uznanie dla zapisów projektu, które wskazują konieczność rozwoju transportu wodnego śródlądowego, morskiego i kolejowego w ramach krajowej i europejskiej sieci transportowej. Żegluga śródlądowa i morska oraz transport kolejowy zostały uznane za proekologiczne

gałęzie transportu wymagające wsparcia w wymiarze krajowym i europejskim. Dodatkowo transport wodny śródlądowy i morski może mieć zasadnicze znaczenie dla rozwoju regionalnego w kontekście przewozów towarowych, pasażerskich, jak i turystyki wodnej, wpływając na wzrost atrakcyjności regionów jako obszarów działalności gospodarczej, przemysłu i zamieszkania, co jest szczególnie istotne na Dolnym Śląsku wciąż niewykorzystującym dostatecznie potencjału Odrzańskiej Drogi Wodnej.

W związku z trwającym jeszcze procesem konsultacji projektu KSRR na forum rządowym, Zarząd Województwa Dolnośląskiego zwraca się z propozycją ujęcia w KSRR nowej inicjatywy – przygotowania na poziomie UE, dokumentu strategicznego dla obszaru Bałtyk – Adriatyk. Podjęcie ukierunkowanej współpracy państw i regionów służyłoby wzmocnieniu powiązań infrastrukturalnych i funkcjonalnych na terytorium centralnej osi rozwojowej północy, środka i południa Europy. Strategia Bałtyk – Adriatyk byłaby szansą na kontynuację, rozwinięcie i zhierarchizowanie celów wielu międzyregionalnych i międzypaństwowych inicjatyw, realizowanych także przy udziale Polski. Jedną z podstaw merytorycznych tej inicjatywy mógłby być zainicjowany przez Grupę Państw Wyszehradzkich „Wspólny Dokument Rozwoju Przestrzennego Państw V4 + 2”, którego pierwsza część przyjęta została przez Ministrów odpowiedzialnych za rozwój regionalny Czterech Krajów Wyszehradzkich oraz Bułgarii i Rumunii, w dniu 29 marca 2010r. w Budapeszcie. W kontekście przyjęcia Strategii UE dla Regionu Morza Bałtyckiego i rozpoczęcia prac nad strategią UE dla regionu Dunaju, można w przyszłości rozważyć koncepcję stworzenia szerszej strategii angażującej dużą część aktorów sceny europejskiej, a mianowicie Strategii Adriatyk, Bałtyk, Morze Czarne (Strategia ABC).

Dodatkowo Zarząd Województwa Dolnośląskiego wnosi o:

wyodrębnienie terytoriów o niekorzystnych warunkach naturalnych np. obszarów górskich, w kategorii obszarów słabiej rozwiniętych wymagających strategicznej interwencji, zarówno ze względu na występujące tam duże braki infrastrukturalne, jak i trudne warunki prowadzenia działalności gospodarczej szczególnie w rolnictwie. Przykłady Hiszpanii i Portugalii dowodzą, że ukierunkowanie działań w zakresie infrastruktury (w tym transportowej), w szczególności w ramach polityki spójności, doprowadziło do jej radykalnej poprawy, przywołanie w projekcie KSRR zagadnień bezpieczeństwa publicznego jako ważnego elementu funkcjonowania społeczności lokalnych i regionalnych. Doświadczenia ostatnich lat pokazują, że jest równie ważny dla rozwoju regionalnego jak bezpieczeństwo ekologiczne czy energetyczne.

Zarząd Województwa Dolnośląskiego pragnie jednocześnie ponowić postulaty zawarte w I Stanowisku, które w projekcie KSRR nie znalazły dostatecznego rozwinięcia:

1. **Istnieje pilna konieczność opracowania Strategii Rozwoju Polski Zachodniej**, co wynika z analizy dotychczasowych wskaźników rozwoju regionów, która uświadamia, że najbardziej dynamiczny rozwój cywilizacyjny zachodzi w regionach Europy Zachodniej. Powiększa się dystans w stosunku do regionów po zachodniej stronie granicy RP. Uzasadnieniem powstania tego dokumentu są m.in.:

- konieczność wzmocnienia układu komunikacyjnego północ – południe oraz powiązań zewnętrznych, w szczególności z obszarami państw sąsiadujących (np. Wrocław w odniesieniu do Berlina i Pragi, ale także Brna, Wiednia czy Budapesztu, połączenia Szczecina z północą Europy),

- odpowiedź na problem „wypiętrzania się” Berlina oraz konsekwencje tego procesu – w szczególności wpływ na dalszy rozwój obszarów zachodniej Polski,
- brak połączeń z Czechami, gdzie rolę dominującą odgrywa Praga, podlegająca coraz większym i mocniejszym wpływom Zachodniej Europy, co powoduje, że Czechy (w szczególności obszary północno-zachodnie) coraz bardziej wchodzą w obręb wpływów sąsiadujących państw na Zachodzie Europy. Wskazany niekorzystny układ sprowadza powiązania Polski z Czechami do obszaru Ostrawy, która jest raczej obszarem peryferyjnym. Należy zatem uwzględnić połączenia z Warszawy oraz Szczecina przez Wrocław do Pragi,
- brak szybkiego połączenia transportowego Dolnego Śląska z Warszawą. Zaniechanie rozwiązania wskazanego problemu ze strony dotychczasowych rządów spowoduje, że już za 2-3 lata przyspieszy integracja ziem zachodnich z Berlinem m.in. w wyniku żywiołowej emigracji Polaków, po otwarciu niemieckiego rynku pracy,
- potrzeba wsparcia ponadregionalnej i międzynarodowej inicjatywy CETC – Środkowoeuropejskiego Korytarza Transportowego w sprawie połączeń przebiegających od Skandynawii w kierunku południowej Europy (m.in. do Adriatyku). Na terenie Polski w ramach Inicjatywy CETC przewidziana jest realizacja:
- ciągu dróg: S-3 (w szczególności w kontekście połączenia z Dolnego Śląska i Czech do Szczecina) i S-5 na odcinku Poznań – Wrocław (łączącej dwa ponad 600 tys. miasta) oraz Wrocław – Boboszków. **Należy jednak główne powiązania komunikacyjne oprzeć na autostradach między dużymi miastami,**
- linii kolejowych E59/CE59,
- Odrzańskiej Drogi Wodnej (łączącej największą konurbację Polski – metropolię górnośląską z portami w Szczecinie i Świnoujściu) z wyjściem na Łabę i Dunaj (planowane połączenie Odra – Dunaj – Łaba).

2. W najnowszym projekcie KSRR z marca 2010 roku znalazł się zapis w brzmieniu ***"W związku z procesem porządkowania dokumentów strategicznych nie przewiduje się nowych strategii ponadregionalnych przyjmowanych przez RM"***. Zdaniem Zarządu Województwa Dolnośląskiego należy go usunąć, ponieważ stworzenie dokumentu pt. „Strategia Rozwoju Polski Zachodniej”, jako strategii ponadregionalnej jest niezbędne dla powstania odrębnego programu operacyjnego na potrzeby terenów przygranicznych jako obszarów problemowych. W projekcie KSRR zaznaczono, iż *„Obok programu dedykowanego Polsce wschodniej i programów współpracy transgranicznej mogą zostać przygotowane inne programy operacyjne skierowane na określony obszar problemowy, istotny z punktu widzenia realizacji polityki regionalnej państwa”*.

3. Dolnośląski postulat przygotowania Programu Rozwoju Obszarów Miejskich znalazł częściowe odzwierciedlenie w KSRR, która ujęła rozwój sieci miast jako jeden z instrumentów osiągnięcia spójności w układzie krajowym w ramach celu 2 KSRR. **Niestety postulat rozwoju sieci miast odniesiono jedynie do obszaru Polski wschodniej**, zapominając niejako o problemach rozwojowych, które występują również

w miastach położonych na innych obszarach kraju, w tym także na Dolnym Śląsku. W związku z tym, Zarząd Województwa Dolnośląskiego ponawia apel o rozciągnięcie zapisów KSRR odnoszących się do potrzeby wspierania sieci miast na obszar całego kraju, a nie jedynie obszaru Polski wschodniej przypominając swoją argumentację z pierwszego Stanowiska w przedmiotowej sprawie:

Istnieje pilna potrzeba przygotowania Programu Rozwoju Obszarów Miejskich na wzór Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. Należy uwypuklić w KSRR rolę aglomeracji legnicko-głogowskiej. Należy także zweryfikować kwalifikację do obszarów peryferyjnych w oparciu o kryterium dostępności do stolicy regionu. Model polaryzacyjno – dyfuzyjny zawierający mechanizm absorpcji rozwiązań z metropolii do obszarów miejskich o małej i średniej wielkości musi uwzględniać jako pośrednie ogniwo absorpcji małe i średnie miasta. Utrzymanie sieci miast winno być kluczowym elementem KSRR. Przewaga niektórych województw wynika z gęstej sieci miejskiej. Niezbędna jest ich ochrona przed degradacją oraz zapewnienie dalszego ich rozwoju. Zaproponowany przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego polaryzacyjno – dyfuzyjny model rozwoju może być wykorzystany przez kraje – płatników netto – do budżetu UE, w dyskusji nad kształtem przyszłej polityki spójności po 2013 r. jako argument na rzecz wzmocnienia metropolii właśnie w najwyżej rozwiniętych państwach członkowskich UE, ponieważ są one zdolne konkurować na rynku globalnym. Wpisanie w KSRR jako priorytetu rozwoju sieci miast będzie zabezpieczeniem interesów rozwojowych polskich regionów. **Do KSRR należy wpisać postulaty opracowania regulacji prawnych w kwestiach:**

- **ustanowienia odpowiednich narzędzi do sterowania procesami suburbanizacyjnymi celem przeciwdziałania niepożądanym zmianom w układzie przestrzennym i funkcjonalnym,**
- zapobiegania przejmowaniu inwestycji publicznych (komunalnych) przez osoby fizyczne (podmioty gospodarcze) pod kątem zapewnienia ich wpływu na całe społeczeństwo, a nie w odniesieniu do jednostkowych przypadków (np. sporządzenie planu w trybie przewidzianym jak dla wojewodów, czy też zmiana przydziału gruntu pod zabudowę w planach zagospodarowania przestrzennego),
- przeglądu rozwiązań dotyczących pomocy publicznej dla JST, aby nie służyły wyłącznie wzbogacaniu pojedynczych osób fizycznych np. z tytułu uzbrojenia działek na koszt JST.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego musi jednocześnie wskazywać na konieczność wzmocnienia miast jako warunek sine qua non rozwoju regionów poprzez poprawę dostępności komunikacyjnej oraz poprawę infrastruktury technicznej i społecznej. Główne powiązania komunikacyjne w Polsce winny być oparte na autostradach (nie tylko na drogach ekspresowych). W treści KSRR należy wpisać imiennie te połączenia, np. A-5 Poznań – Wrocław.

Wysoka pozycja samorządów województw – w dotychczasowych badaniach ich rozwoju – wynika z dużej aktywności JST i konieczne jest dalsze wzmocnienie samorządów lokalnych, w szczególności obszarów miejskich. Wartością rozwoju Polski są metropolie oraz gęsta sieć miast (w szczególności średniej wielkości), których obecny stan infrastrukturalny jest zły (tragiczny). Niezbędne jest zatem stworzenie sieci powiązań pomiędzy tymi obszarami (usieciowienie), celem ustanowienia z nich centrów kompetencji i zworników układów aglomeracyjnych, poprzez spajanie tychże obszarów sieciami

infrastruktury, systemami planowania i zarządzania wspólnym rynkiem pracy i wspólnym zasobem usług (edukacyjnych, komunikacyjnych, kulturalnych, medycznych etc.). Uzasadnione jest także wprowadzenie zasady miękkiej konkurencji o lokalizację inwestorów oraz specjalizacji różnych ośrodków regionalnych. Wzmocnienie obszarów miejskich jest także kluczowe, w związku z tym, że to miasta tworzą wartość dodaną rozwoju subregionów, regionów i państw oraz mają duży wpływ na rozwój terenów pozostających w obszarze ich oddziaływania, co jest istotne z punktu widzenia „spajania” tych miast, w szczególności z ośrodkami subregionalnymi.

KSRR winna podkreślać rolę średnich miast oraz wskazać mechanizmy ich wzmacniania. Na przykład rozwój szkolnictwa średniego (w szczególności na poziomie licealnym) oraz wzmocnienie systemu opieki przedszkolnej, zarówno w stolicach województw, jak również innych miastach województwa, w celu zapewnienia w przyszłości zasobów ludzkich z odpowiednim wykształceniem i przeciwdziałania negatywnym skutkom zmian demograficznych. W KSRR brak jest opisu zmian demograficznych zachodzących w regionach na poziomie lokalnym oraz mechanizmów (instrumentów) przeciwdziałających zmianom demograficznym i minimalizujących negatywne zmiany w rozwoju JST. Wskazane jest również zwrócenie uwagi na koncepcję tworzenia szkół dla cudzoziemców pracujących na danym obszarze oraz ich dzieci, z uwzględnieniem wyzwań integracji nowych grup ze społeczeństwem polskim (w szczególności w kontekście przyszłych zmian demograficznych). Ważne jest podkreślenie, że kapitał ludzki i społeczny jest istotnym czynnikiem rozwoju miast.

4. **W KSRR należy uwypuklić problem funkcjonowania JST szczebla powiatowego.** Trzeba podkreślić, iż na poziomie powiatów, ale także województw, zachodzi proces destrukcji układu komunikacyjnego (stanowiącego „kościec” dla całego kraju), której ze względu na brak środków nie można powstrzymać, a która zwiększa zapaść cywilizacyjną wielu obszarów. Należy zwiększyć potencjał powiatów i województw w szczególności w zakresie planowania przestrzennego oraz zagwarantowania wprowadzenia mechanizmów zwiększających ich możliwości finansowe. Niezbędne jest zatem zwiększenie wysokości środków przeznaczanych na ich utrzymanie m.in. z budżetu państwa (w tym przypadku konieczne są odpowiednie uregulowania prawne).

5. Ponadto w KSRR należy uwzględnić lub wzmocnić następujące zagadnienia:

- **zagospodarowanie terenów już zurbanizowanych oraz ograniczenie wchodzenia na tzw. zielone tereny,**
- **problematykę stałego deficytu wody w Polsce (a także nadmiarów wody w czasie powodzi), wraz z ujęciem graficznym (np. w formie mapy),**
- **ochronę przed zdominowaniem układów przestrzennych przez pojedyncze podmioty gospodarcze na rzecz większej różnorodności gospodarczej,**
- **ograniczenie procedur podwyższających koszty „wejścia” na rynek nowych firm i ograniczających inicjatywę gospodarczą (w szczególności MŚP),**
- **poszerzanie się przestrzeni konkurencji w następstwie tworzenia się wielobiegunowego świata m.in. poprzez gwałtowny rozwój Chin i Indii.**

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego powinna również wskazywać na potrzebę dalszej decentralizacji zadań publicznych poprzez przenoszenie kompetencji z układu państwowego – administracja zespolona (pod zwierzchnictwem wojewody) i niezespolona – do administracji samorządowej i powinna wyspecyfikować te obszary (np. kuratoria oświaty).

Zdaniem Zarządu Województwa Dolnośląskiego warunkiem skutecznej realizacji celów Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego jest wzmocnienie pozycji ustrojowej Ministra Rozwoju Regionalnego wraz z zapewnieniem dysponowania adekwatnymi do zadań środkami z Budżetu Państwa.

Zarząd Województwa Dolnośląskiego wyraża nadzieję, że w procesie kształtowania projektu Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego zostaną uwzględnione wyżej przedstawione propozycje, które zmierzają do jej udoskonalenia.

Marszałek
Województwa Dolnośląskiego

Marek Łapiński

Członek Zarządu
Województwa Dolnośląskiego

Zbigniew Szczygieł

Członek Zarządu
Województwa Dolnośląskiego

Grzegorz Roman

Dyrektor Departamentu
Rozwoju Regionalnego

Zbigniew Dynak